

Rapport arkeologisk registrering 2024

Sagavoll

Foto: Knut Eskeland

Saksnummer VTFK 23/05770

Saksnummer TFK 24/08035

Midt-Telemark kommune

Gbnr. 191/45-47, 49 m.fl

Rapportansvarlig:

Knut Eskeland

Innhold

1. Bakgrunn og sammendrag	2
2. Tidsrom og bemanning	2
3. Området.....	3
3.1. Terrenget	5
3.2. Tidligere registrerte kulturminner	6
4. Metodebeskrivelse	7
4.1. Maskinell sjakting	7
4.2. Innmåling og dokumentasjon.....	7
4.3. Datering.....	7
4.3.1 Typologisk datering	8
4.3.2 C14-datering.....	8
5. Undersøkelsen.....	9
5.1. Gjennomføring.....	9
5.1.1 Maskinell sjakting.....	9
6. Konklusjon	10

1. Bakgrunn og sammendrag

I forbindelse med reguleringsplan Sagavoll Folkehøgskole, gbnr. 191/45-47, 49 m.fl. i Midt-Telemark kommune, gjennomførte Vestfold og Telemark fylkeskommune en arkeologisk registrering i planområdet i perioden 26-27.9.2023

Hensikten med planen er å legge til rette for å bygge nye internatbygg for elever ved skolen som erstatning for gamle og utdaterte internatbygg, samt fastsette arealbruken for det øvrige arealet skolen disponerer. Aktuelt planformål vil være privat eller offentlig tjenesteyting, med eventuelle underformål.

Registreringen ble gjennomført ved maskinell sjakting.

Det ble ikke registrert nye automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet. Et automatisk fredet gravfelt (ID 3344) bestående av to gravhauger er tidligere registrert innenfor planområdet. Gravhaugene 3344-1 og -2 ble kontrollregistrert. Det ble heller ikke registrert nyere tids innenfor planområdet.

2. Tidsrom og bemanning

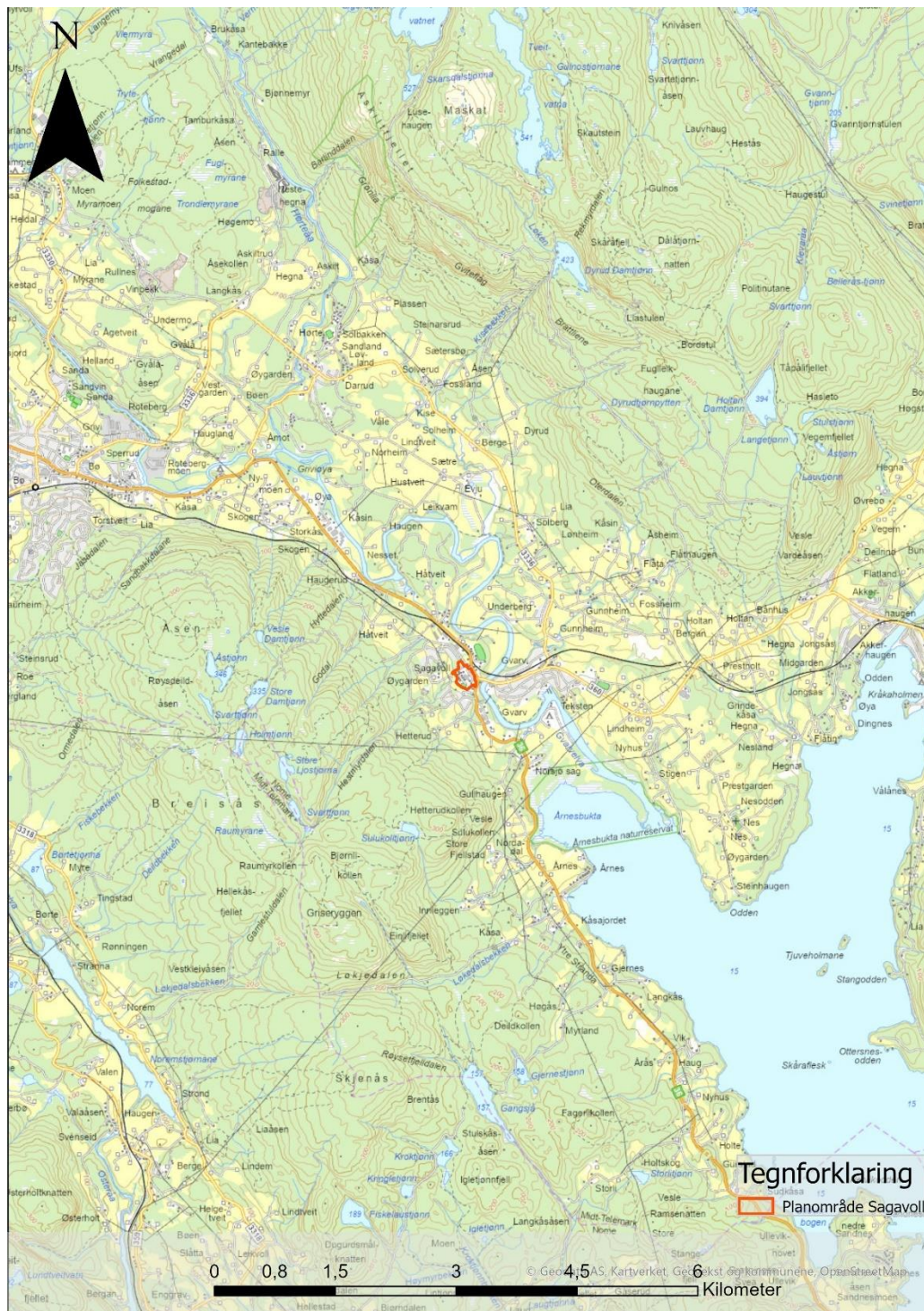
Undersøkelsen var budsjettert til 60 timer, fordelt på forarbeid, feltarbeid og etterarbeid.

Registreringen ble utført av arkeolog Knut Eskeland i perioden 26-27.9.2023. Rapportarbeid ble foretatt 4-5.3.2024. Totalt ble det brukt 30 timeverk.

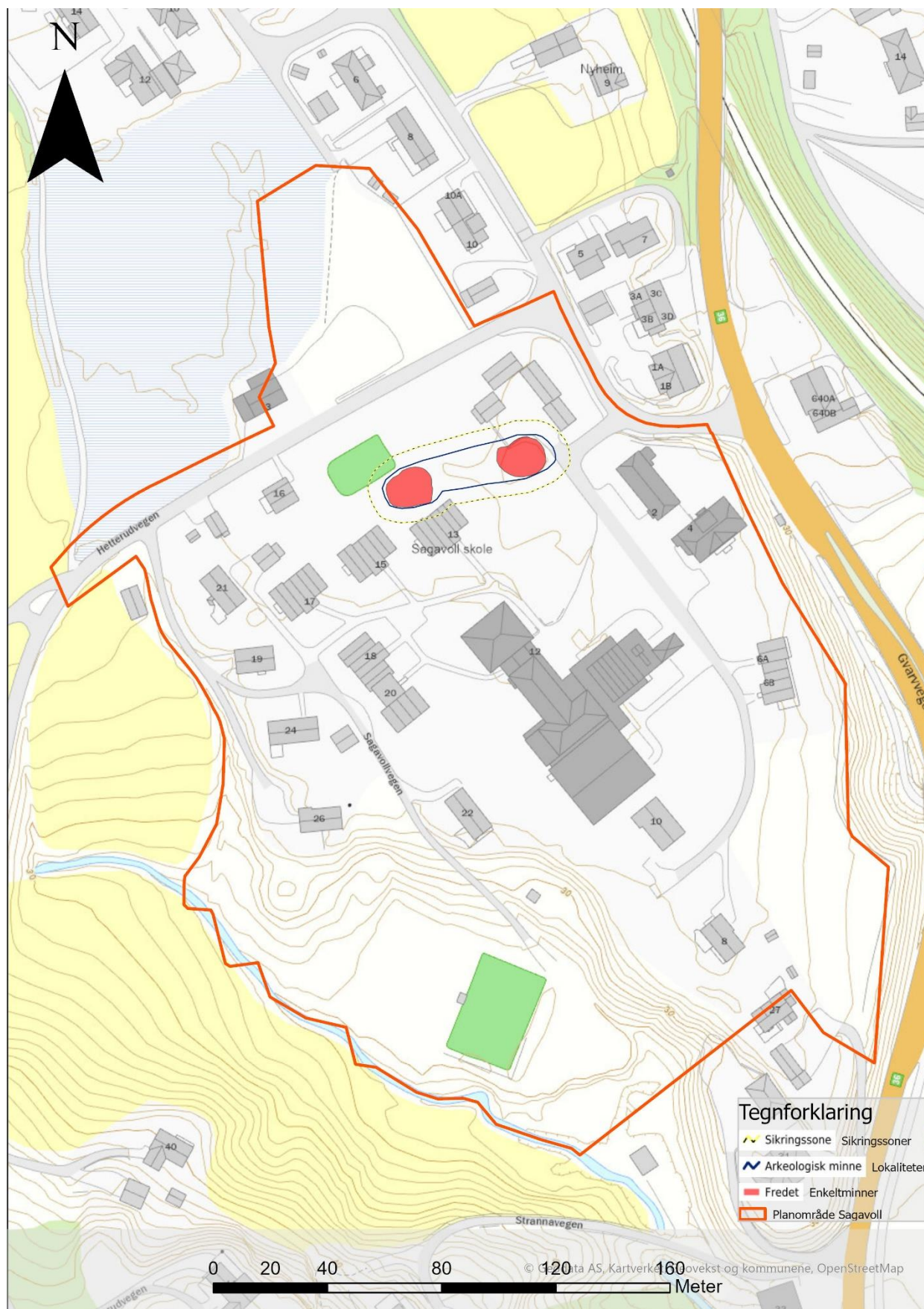
Tiltakshaver organiserte selv maskintjenester fra Tveito Maskin AS.

3. Området

Planområdet ligger rett vest for Gvarv sentrum, riksveg 36 og Gvarvelva og øst for boligområdet Hetterud, og omfatter eiendommen gbnr 191/45-47,49 samt flere andre mindre eiendommer som tilhører Stiftelsen Sagavoll Folkehøgskole.

Kart 1: Planområdet plassering i kommunen

Kart 2: Planområdets utstrekning

3.1. Terrenget

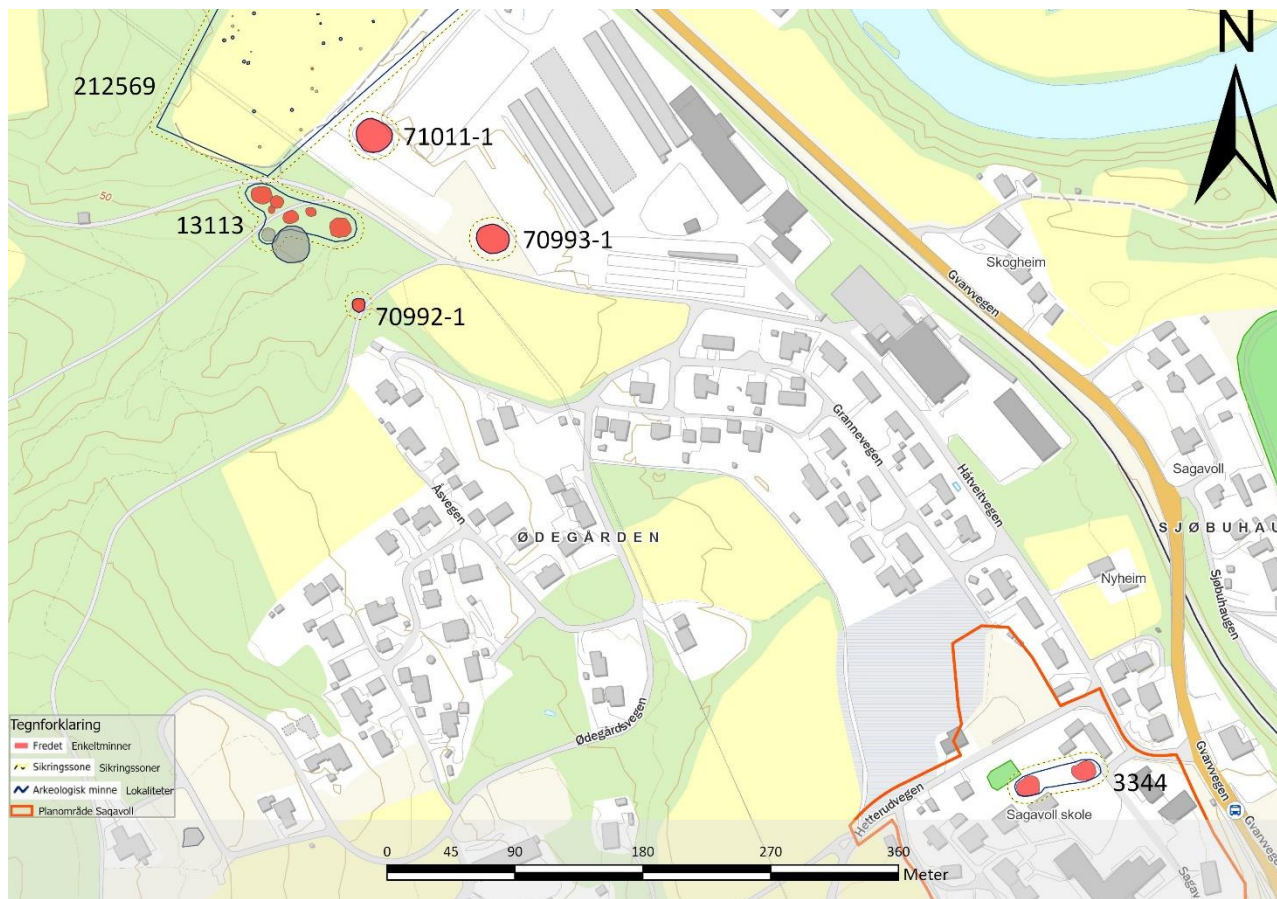
Planområdet er ca. 58 dekar. Av dette er mesteparten aktivt i bruk av folkehøyskolen, enten til bebyggelse, tilhørende hageareal/friareal eller parkeringsplasser/veiareal. Et mindre areal (ca. 4 dekar) i nordre del av planområdet er utmark (nylig hugget). Området ligger ca. 25-36 meter over havet og terrenget er i hovedsak flatt sandmo-landskap med bratt skrånende terreng i kantene mot øst, vest og sør.

Foto 1: Montasje med 3 oversiktsbilder over landskapet i planområdet (Foto: Knut Eskeland)

3.2. Tidligere registrerte kulturminner

Innenfor planområdet ligger det en automatisk fredet kulturminnelokalitet registrert i Askeladden (ID 3344). Ved Håtveit, ca. 600m nord for planområdet, ligger en rekke gravminner fra jernalderen og det er gjort et stort antall metallsøkerfunn i samme området. Lokaliseringen til de kjente kulturminnene vises i kartet (Kart 3) under. For ytterligere informasjon om kulturminner i nærområdet, se www.kulturminnesok.no.

Kart 3: Oversiktskart over tidligere registrerte automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet, samt i nærområdet

4. Metodebeskrivelse

Registreringene ble utført ved hjelp av følgende metode:

4.1. Maskinell sjakting

I dyrket mark vil spor etter forhistorisk bosetning og graver ofte være bevart i undergrunnen under matjordlaget. Maskinell sjakting innebærer derfor at matjordlaget fjernes med gravemaskin slik at undergrunnen avdekkes. Vanligvis graves det 3–4 m brede sjakter, typisk med en avstand på 10–20 meter.

Spor etter tidligere aktivitet vil avtegne seg som fyllskifter, det vil si nedgravninger som er fylt med masse som skiller seg fra den naturlige undergrunnen. De vanligste funngruppene er bosetningsspor fra jernalder og bronsealder, som f.eks. stolpehull og vegg-grøfter etter huskonstruksjoner, ulike typer nedgravninger som graver, kokegroper og ildsteder, ardspor etter tidlig pløying, eller rester av kulturlag. Det blir også ofte funnet gjenstander, som f.eks. keramikkskår fra ødelagte kar.

Hvis det er usikkerhet om tolkningen av et fyllskifte, kan det graves et snitt gjennom den slik at det er mulig å studere nedgravningens profil. På denne måten er det enklere å se om fyllskiftet er spor etter en nedgravning til en stolpe, en kokegrop eller rett og slett etter en rot som er dratt opp.

4.2. Innmåling og dokumentasjon

Innmåling av sjakter, prøvestikk og kulturminner (ta med det som er relevant) ble gjort med Trimble R12 GNSS (antenne) og ArcGIS Enterprise (programvare)

Alle kulturminner og sjakter ble beskrevet og fotografert.

4.3. Datering

Det finnes ulike metoder for å aldersbestemme et kulturminne: typologisk datering, C14-datering og strandlinjedatering. Alderen bestemmes gjerne til en hovedperiode med underperiode. Tabellen under viser periodeinndelingen vi bruker i Øst-Norge. Dateringsmetoder som er relevante for denne undersøkelsen forklares nærmere etter tabellen under.

Tabell 1: Periodeinndeling i Øst-Norge, basert på oversikt etter Reitan og Persson (red.) 2014¹

Hovedperiode	Underperiode	Fase / forkortelse	Årstall (kalibrert alder)
Mesolitikum (eldre steinalder)	Tidligmesolitikum	Fase 1 / Fosnafasen	9500 – 8300 f. Kr.
	Mellommolitikum	Fase 2 / Tørkopfasen	8300 – 6350 f. Kr.
	Senmesolitikum	Fase 3 / Nøstvedtfasen	6350 – 4650 f. Kr.
		Fase 4 / Kjeøyfasen	4650 – 3800 f. Kr.
Neolitikum (yngre steinalder)	Tidligneolitikum	TN	3800 – 3300 f. Kr.
	Mellomneolitikum A	MNA	3300-2700 f. Kr.
	Mellomneolitikum B	MNB	2700-2300 f. Kr.
	Senneolitikum	SN	2300-1700 f. Kr.
Bronsealder	Eldre bronsealder	EBA	1700-1100 f. Kr.
	Yngre bronsealder	YBA	1100-500 f. Kr.
Eldre jernalder	Førromersk jernalder	FRJA	500 f. Kr – 0 Kr.f.
	Romertid	RT	0 Kr. f – 400 e. Kr.
	Folkevandringstid	FVT	400 – 550 e. Kr.
Yngre jernalder	Merovingertid	MT	550 – 800 e. Kr.
	Vikingtid	VT	800 – 1030 e. Kr.
Middelalder	-	MA	1030 – 1537 e. Kr.

4.3.1 Typologisk datering

Typologi er, innenfor arkeologien, en metode for relativ datering av arkeologiske funn. Metoden går ut på å ordne funn i rekkefølge basert på materiale, form eller andre attributter. Denne måten å datere gjenstander på er basert på prinsippet om at gjenstander fra en gitt periode på et gitt sted har gjenkjennelige og bestemte attributter; at de er typiske for kulturen eller samfunnet som produserte dem. Et annet viktig prinsipp er at stilarter forandrer seg gradvis over tid. Dette vil si at gjenstander som er produsert samtidig vil være like, mens gjenstander som er produsert med mange århundres mellomrom vil være ulike. Slik kan man sortere funn etter hvor like de er, og på denne måten bygge opp en relativ kronologi for et område.

4.3.2 C14-datering

I en del tilfeller er det nødvendig å datere mer nøyaktig. Dette gjøres oftest ved hjelp av radiokarbondatering (C14-datering); det vil si naturvitenskapelige analyser av kullprøver som er tatt ut under feltarbeidet. Metoden bygger på det radioaktive ¹⁴C karbonet som finnes i levende organisk materiale. Så lenge dyr og planter lever opprettholdes det et stabilt nivå av ¹⁴C, men når disse dør avtar mengden med en halveringstid på ca. 5700 år. Ved å måle restinnholdet av ¹⁴C er det derfor mulig å beregne alderen på bein, kull og annet organisk materiale.

¹ Reitan og Persson (red.) 2014: Vestfoldbaneprosjektet. *Arkeologiske undersøkelser i forbindelse med ny jernbane mellom Larvik og Porsgrunn. Bind 2. Seinmesolittiske, neolittiske og yngre lokaliteter i Vestfold og Telemark*, side 14. Portal forlag og Kulturhistorisk Museum, Arkeologisk seksjon.

5. Undersøkelsen

Med bakgrunn i topografi i området samt kjente kulturminner i nærområdet var det vurdert å være stort potensiale for bosetningsspor fra jernalderen.

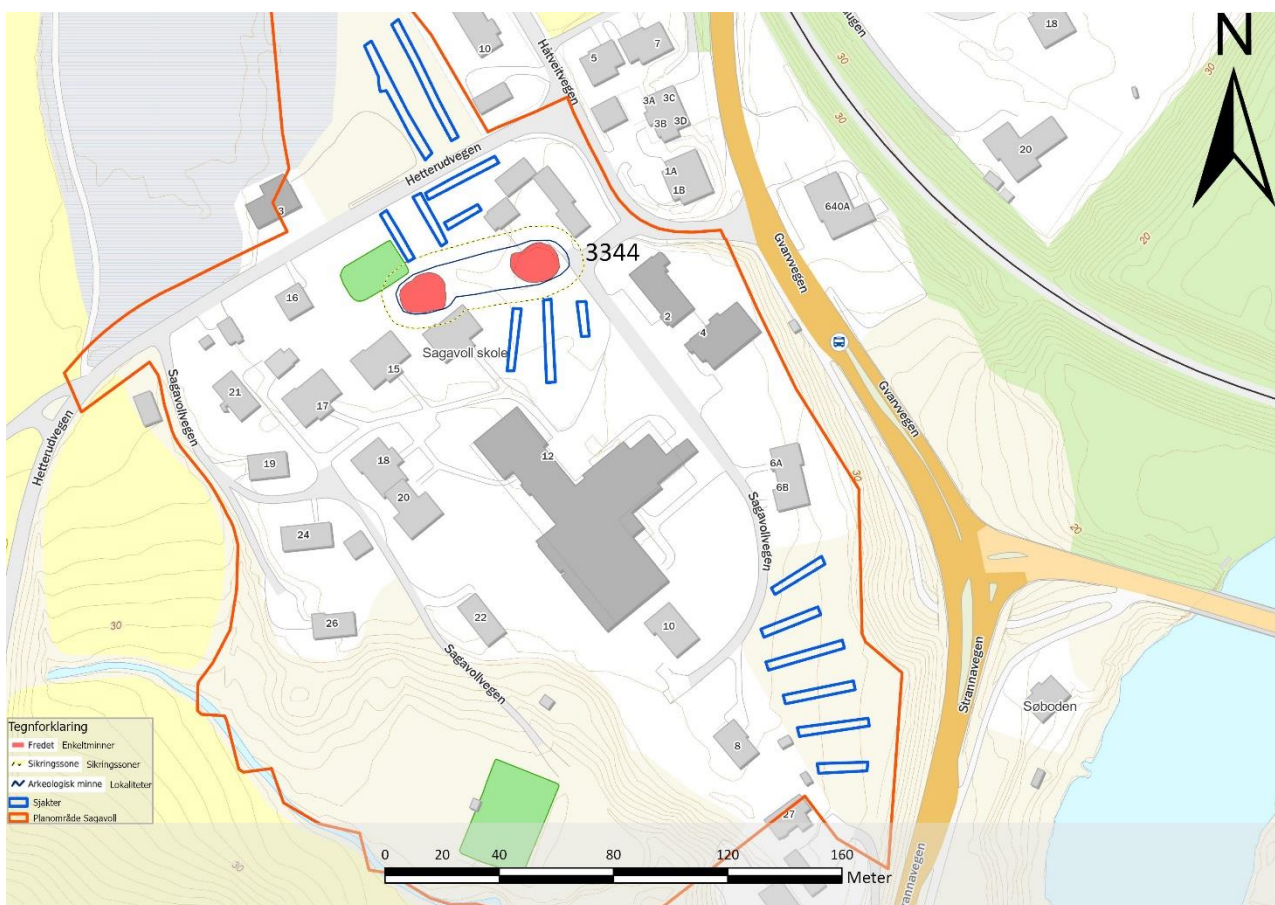
5.1. Gjennomføring

Undersøkelsen i felt ble gjort i slutten av september 2023, og været var godt under hele undersøkelsen. Tiltakshaver var vennlige og imøtekommande og la til rette for at undersøkelsen kunne gjennomføres på en effektiv og god måte.

5.1.1 Maskinell sjakting

I alt ble det gravd 15 sjakter. Alle var negative. Sjaktens plassering vises i kart 4 under.

Sjaktene var i hovedsak 2,5-3 m brede, 12-46 m lange og matjordlaget som ble fjernet var 10-20 cm tykt. Matjordlaget var i hovedsak leddrenert sandjord, undergrunnen i området var i all hovedsak sand. Arealet som ble åpnet utgjør til sammen ca. 1100 m². Sjaktene ble gjenfylt etter registreringen.

Kart 4: Sjaktens plassering innenfor planområdet.

6. Konklusjon

Det ble ikke registrert nye automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet ved undersøkelsen. Det ble heller ikke registrert nyere tids kulturminner. Tidligere er det registrert et gravfelt (ID 3344) bestående av to gravhauger innenfor planområdet.

Telemark
FYLKESKOMMUNE

telemarkfylke.no

Postadresse:

Postboks 2844
3702 Skien

Besøksadresse:

Torggata 18
3717 Skien

Tlf. 35 91 70 00
post@telemarkfylke.no

